

כ-3700 פנינים ב-2 הכרכים יחד

פרשת תולדות

— גליון **20** —

חלק מהענינים שנידונו בספר

- איך קיימו האבות 'כל התורה כולה' - הלא יש מצוות ש'לא שייך' לקיים בזמנם 434
- כיצד שומר פרדותיו של רבי - עשיר ממלך שבור 438
- איך הי' יצחק אוכל ברגיל משחיטת עשיו - הלא שחיטת מומר נבלה? 443
- איך השתמשה רבקה 'בלא רשות' - בבגדים של עשיו 448
- הלא הברכות שוות מילירדים, וכיצד ברך יצחק את יעקב כאשר הקול אינו מתאים? 450
- 'הקול קול יעקב והידים ידי עשו' - כאן רמוז שרצה יעקב לעשות את עשו 'זבולון' 453
- האם ב'תכנון המקורי' רצה יצחק שיהי' יעקב עבד לעשיו?! 456
- השפע לא מגיע 'בבת אחת' - כדי שיוצרכו להתפלל 459
- איך ניזוק עשיו - כשהלך במצוות אביו 463
- לאחר החרדה - ניתן לו רוה"ק וידע שיעקב לקח הברכות 464
- כיון שיצחק הסביר לעשיו בטוטו"ד שאינו יכול לברכו, כיצד 'בכל אופן' ברכו 468
- מה איכפת לרבקה לשכל את עשיו 472
- 'קצתי בחיי' 'למה לי חיים' - למה אי אפשר לדבר ב'רוגע' עם יצחק 473
- מדוע מוחלים לחתן עוונותיו? 476

ויעתר יצחק לנכח אשתו (כה כא)

■ **מדוע 'בקושי' נעתר הקב"ה לתפילת יצחק ורבקה**

רש"י 'ויעתר', הרבה לבקש בתפלה.

מסביר רבי **חיים זוננפלד**: טעם ש'בקושי נעתר לו הקב"ה', לפי שגלוי לפניו שיוצרך 'לקצר חיי אברהם', מחמת הלידה הזו, [כדי שלא יראה אברהם את עשו יוצא לתרבות רעה].

אם כן למה זה אנכי (כה כב)

בחזקי' מצאנו שלא רצה ללדת - ונאמר לו: שאין לו חלק לעוה"ב, וא"כ האיך רבקה אומרת: למה לי ההריון?

א. גרי"ז [תירוץ פשוט]: משום דחזקיה מצווה על פרי' ורבי' - אבל רבקה שאינה מצווה, אמרה: א"כ למה זה **אנכי**.

ב. עוד מתרץ **'נחל אליהו'**: למה אני 'מתפללת' על ההריון, שלהתפלל אינה חייבת [וגם חזקיה אם אכן הי' עוסק בפו"ר, אלא שהי' מתפלל 'שלא יהיו לו ילדים' - לא הי' נענש].

■ **רבקה, למה זה אנכי - אבל ליצחק כדאי ההריון**

נחל אליהו, יש בנותן טעם להביא הסבר על הפסוק (משלי טו כ): 'בן חכם ישמח אב, ובן כסיל תוגת אמו', והוא משום ש'בן חכם' יושב בבית מדרש ולומד, ולאבא יש נחת ממנו - ו'בן כסיל' במטבח מפריע לאמא לעבוד.

והנה כאשר יציעו לאבא 'עסקת חבילה' של שני בנים, אחד חכם ואחד כסיל, הוא יסכים [כי את הנחת יהי' לו, ואת התוגה יהי' לאמא], אבל רבקה אמרה אם כן למה זה **אנכי** - כי **לי** לא משתלמת העיסקה. [א"ק, ואע"פ שרק אח"כ התברר לה שיש כאן תאומים רשע וצדיק, אפשר שגם קודם לכן 'חשדה' שכן הוא מחמת שהיתה עוברת על בתי כנסיות זה רץ ומפרכס לצאת וכו'].

ויעתר ה' לו (כה כא)

■ **למה ירדו הגשמים ל'נקדימון' - רק אחר שכלו כל הקיצים**

בגמ' (יבמות סד) אמרו: למה היו האבות עקורים [בלא ולד], לפי שהקב"ה מתאווה לתפילתם של צדיקים.

א"ק, ובזה תמצא ישוב על הא דאיתא בגמ' (תענית כ), שלא ירדו גשמים לנקדימון, עד הרגע האחרון, וגם שם י"ל לפי שהקב"ה מתאווה לתפלתם של צדיקים.

אמנם [בנקדימון] שירד 'רק לבסוף', אפשר שאין זה כ"כ 'סימן טוב', כדאיתא בגמ' (תענית כה, סוף עמ' ב), משל לעבד שאמר האדון: הניחו לו שיצטער - ולבסוף אקבל בקשתו.

ויתרוצצו הבנים (כה כב)

■ **הואיל ויצה"ר שולט באדם 'רק אחר לידתו' - כיצד התרוצץ עשו 'לרעה' בעודו בבטן**

א"ק, איתא (בסנהדרין צא:) מאימתי יצר הרע שולט באדם? ומסיק משעת יציאה מבטן אמו.

וצ"ב האיך עשיו **שעדיין בבטן** התרוצץ לרע, והלא אין יצה"ר עדיין?

ונראה דבבטן נמי יש יצה"ר מבחוץ [כמו אדה"ר קודם החטא], וביציאה הוא נבלל באדם, וזהו דקאמר בגמ' "שולט" באדם.

שו"ר ראי' מוכחת [ששייך יצה"ר בבטן] מהגמ' (יומא פב) שמביאה מעשה ביולדת ש'הועיל לה הלחש' [ופסק העובר מתאוותו, ולא הוצרכה לאכול ביו"כ], ויצא ממנה רבי יוחנן. ומעשה ביולדת אחרת ש'לא הועיל לה הלחש', ויצא ממנה 'שבתי אוצר פירות'.

הובא עה"פ (ויקרא יא מז) 'להבדיל בין הטמא ובין הטהור' 1728.

וידו אוחזת בעקב עשיו (כה כו)

■ **מדוע אחז בעקב עשיו - הרי 'המצב אבוד' - שכבר יצא עשיו תחילה**

א"ק, תשובה: הועילה השתדלות זו לבסוף שקנה הבכור.

וכן הבאנו דוגמאות נוספות לעושה 'השתדלות נואלת' כאשר נכסף למצוה, ולבסוף זוכה במצוה, עה"פ (לח יד): 'ותשב בפתח העינים' 702 [תמר, ובתיה].

ויקרא שמו יעקב (כה כו), ויקראו שמו עשיו (כה כו)

רש"י הכל קראו לו כך.

ממתי קובעים הקהל את שם הילוד?

הגרח"ק, ב'יעקב' הואיל ומלו אותו, הרי שנקרא שמו בשעת הברית - אבל 'עשו' הואיל והי' אדום ונמנע יצחק למולו [לפי שדימה שלא נבלע דמו ומסוכן הוא למול], נדחה גם קריאת שמו, ובינתיים נקרא בפי הבריות כך, וכך נשאר שמו.

האדום הזה (כה ל)

■ **'האדום הזה' - הוא המהות של עשיו**

'נחל אליהו' קשה: וכי אם אבקש פעם שיגישו לי מרק, יקראו לי כל החיים 'מרק'?

תשובה: אלא שעשיו מסמל את התועלת של **הרגע** - ומכירת כל **העתיד,** כל המהות שלו היא 'תן לי את הרגע', וזהו 'שלום עכשיו', וזהו 'אכול ושתה כי מחר נמות' (ישעי' כב), [והיינו משום שהאדום מסמל את הדבר הנראה לעינים, ולא את המסתתר מאחורי 'תבשיל נזיד עדשים' - אבלות].

ויהי כי ארכו לו שם הימים (כו ח)

'רבד הזהב', איתא בגמ' (קידושין פא): הגם שמותר אדם להתיחד עם אחותו, אבל אסור לדור עמה 'זמן מרובה', וזה שאמר הכתוב: 'ויהי כי ארכו לו שם הימים', לפיכך ידע אבימלך שאינה אחותו, לכך 'וישקף', וראה שאכן נכונה השערתו [שהיא אשתו].

[והוא ע"פ המש"ח שהביא שאלת הרמ"א (בתשובה סי' ב): כיון שהודיע שהיא אחותו, איך חי עמה].

עד כי גדל מאד (כו יג)

■ **כיצד זבל של יצחק - עדיף מזהבו של אבימלך**

רש"י, שהיו אומרים: זבל פרדותיו של יצחק, ולא כספו וזהבו של אבימלך.

א״ק, והדברים צריכים ביאור, אם מדובר ב׳הר זבל׳ וב׳גרם זהב׳, [שנמצא ה׳זבל׳ שווה יותר], א״כ גם זבל פרדותיו של ישמעאל, עדיף מזהבו של אבימלך?

וי״ל שהוא על דרך שאמרו בגמ׳ (ב״ב טו): כל הנוטל פרוטה מאיוב מתברך [והוא ענין סגולי].

■ **כיצד שומר פרדותיו של רבי - עשיר ממלך שבור**

ענין דומה - בגמ׳ (שבת קיג) אמרו: שומר פרדותיו של רבי - עשיר ממלך שבור, ושמה אפשר להסביר [בדרך אחרת] כדלהלן:

שהרי אמרו (אבות ד א): ׳איזה הוא עשיר השמח בחלקו׳, והיו העובדים בבית רבי ׳מאושרים׳ על כי עלה בידם להיות משמש ה׳אדם השלם׳, ולא היו מחליפים משרה זו - עם שום ׳מלכות דעלמא׳.

וכן לעתיד לבא ׳מלכים ושרים׳ [אותם שימצאו ראויים] יזכו להיות משמשי ׳עם ישראל׳, כדכתיב (ישעי׳ מט כג): ׳והיו מלכים אומניך ושרותיהם מניקותיך׳. [והיינו **לא** בא הכתוב לומר: שימשלו עם ישראל בעמים להשפילם ולרדותם [עד שנמצא שאפילו המלכים יושפלו להיות משרתים בבתי ישראל] - אלא אדרבא לומר: שהמלכים והשרים, ידרשו מנתיניהם לוותר להם, ו׳לתת להם את הזכות׳ להיות משמשי ישראל, וכדלעיל].

➢ **לך מעמנו כי עצמת ממנו מאד** (כו טז)

■ **מדוע עושרו של יצחק - צריך לגרום שילך למקום אחר**

א״ק, צ״ב מה ׳עצימה מאד׳ [עושרו של יצחק] סיבה לסלקו?

א. וי״ל דאשכחן בכהן גדול (הוריות ט), שהיו אחיו הכהנים מגדלים אותו בעושר, ומסתבר שהוא כדי להגדיל כבודו, שזה מכלל כבוד המקדש שיהי׳ הכה״ג מכובד ועשיר מכולם.

וכן אצלנו יש פגם בכבודו של אבימלך, שיהי׳ איש עשיר ממנו.

ב. והרד״ד ביאר: שאמר לו אבימלך: אולי לקנאת פלשתים בך ירעו לך, אע״פ שאני הזהרתי העם שלא לנגוע בך.

ג. אמנם [האמת היא] כפי הנראה מההמשך, ׳שנאה׳ [מחמת קנאה], וכמו שאמר לו יצחק (כו כז): ׳ואתם שנאתם אותי ותשלחוני מאתכם׳.

➢ **ויחפור באר אחרת** (כו כב)

[בנין עד] בבארות הקודמים כתוב ויחפרו [ל׳ רבים], אומר הגאון רבי **דוב לנדו** ש~א [ע״פ הרמב״ן] שג׳ הבארות הם כנגד ג׳ מקדשות, והשלישי ירד משמים בידי הקב״ה, לכך ל׳ יחיד.

➢ **ועתה שא נא כליך תליך וקשתך** (כז ג)

■ **למה ציוה יצחק את עשיו בהוראות רבות ומפורטות**

א״ק, וצ״ב הלא עשיו ׳ציד מקצועי׳, ומה הוא צריך להוראות מפורטות מיצחק איזה כלים לקחת?

א. ונראה שציוהו במצוות רבות, כדי שיזכה לברכה*.

ב. עוי״ל: שלא תצוד עם ׳בגדי הקסם׳ של נמרוד בלא טירחא, אלא דווקא שיה׳ בטירחא [ואז תהי׳ ראוי לברכה] לכן ציין ׳תליך וקשתך׳.

וכן הבאנו לעיל (כד טז) אצל רבקה, שכאשר שאבה למצוה - לא עלו המים לקראתה 363.

* כעין זה הובא עה״פ (יב א): ׳אל הארץ אשר אראך׳ 140.

➢ **וקח לי משם שני גדיי עיזים** (כז ט)

רש״י משלי ואינם גזל, שכך כתב לה יצחק ליטול בכתובתה שני גדיי עזים בכל יום (ב״ר סה).

א״ק, צ״ב, הלא בלא״ה אינם גזל, שכן היא מכינה מהם מאכל ליצחק ׳בעל הגדיים׳?

תשובה: היום יצחק ׳לא רוצה לאכול גדיים׳, כי הזמין ׳ארוחה׳ מעשיו.

➢ **וקח לי** (כז ט)

■ **ב׳ גדיי עיזים שכתב יצחק לרבקה - כנגד ב׳ תמידים**

רש״י משלי ואינם גזל, שכך כתב לה יצחק ליטול בכתובתה שני גדיי עזים בכל יום (ב״ר סה).

ובהמשך כתב רש״י, ׳שני גדיי עזים׳ וכי שני גדיי עזים היה מאכלו של יצחק? אלא האחד הקריב לפסחו וכו׳ (פדר״א לב).

א״ק, ואכתי צ״ב, הואיל ואין דרך לאכול כ״כ הרבה, מדוע כתב לה יצחק שני גדיי עיזים ׳בכל יום׳?

ואולי נתן לזה כדי שתוכל לעשותם ליצחק - כנגד ב׳ תמידים שבכל יום. שהרי מצאנו (כתובות קה) שהמפרנס תלמידי חכמים - כאילו מקריב ביכורים*. [והי׳ יצחק טועם מעט, והשאר הי׳ לבני הבית].

* אליהו זוטא ב: מכאן אמרו, כל זמן שבית המקדש קיים מזבח כפרה לישראל הוא בכל מקומות מושבותם. ובזמן שאין בית המקדש קיים תלמידי חכמים הם כפרה לישראל בכל מקומות מושבותם ... ואומר (מ״ב ד): ׳ואיש בא מבעל שלישה ויבא לאיש האלוקים לחם בכורים עשרים לחם שעורים׳. וכי אלישע כהן הוא ואוכל ביכורים הוא? והלא אין שם ... אלא אלישע הנביא בלבד ותלמידיו שיושבים לפניו. מכאן אמרו: כל הנזקק אל החכמים ותלמידיהם ומפרנס אותם, מעלה עליו הכתוב - כאילו מקריב ביכורים ועושה רצון אביו שבשמים.

➢ **ויברכהו** (כז כז)

■ **האם ב׳תכנון המקורי׳ רצה יצחק שיהי׳ יעקב עבד לעשיו?!**

אומרים: שרצה יצחק שיהא עשיו ה׳זבולון׳ [המפרנס את יעקב].

א״ק, וצ״ב הרבה, דהלא אמר ׳הוה גביר לאחיך׳, ונמצא ששמו ׳אדון׳ על יעקב, ואין לומר ד׳גביר׳ הכוונה ׳מפרנס׳, ד׳סופו מוכיח׳ שאמר לעשו: ׳הן גביר שמתיו לך ואת כל אחיו נתתי לו לעבדים׳ [ופרש״י: ׳מה שקנה עבד קנה רבו]?

וי״ל: דהלא כבר אמר יצחק, ׳אברכך לפני ה״, ופרש״י: ברשותו שיסכים על ידי, וא״כ **אין** נוסח הברכה קבוע, אלא אם הי׳ עשו זוכה בברכה, הי׳ נוסח הברכה משתנה בהתאם.

➢ **ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה׳** (כז כז)

א״ק, למי אומר ׳ראה׳?

א. אולי כלפי שכינה, ור״ל שדבר זה [ריח שדה תפוחים / זוהר], מעיד על ׳היות יעקב׳ נעלה מאד.

ב. עוד י״ל, דלעצמו הי׳ מעורר, כאשר יעשו הנביאים ברצותם להנבא, שהיו מנגנים לפניהם.

➢ **ועשיו אחיו בא מצידו** (כז ל)

■ **מדוע הפריע השטן לעשיו**

איתא במדרש: שהי׳ השטן מתיר המצודות של עשיו, ומעכבו מלצוד.

א״ק, תמוה לי על השטן [שהפריע לעשיו לצוד], והלא עדיף שיחזור הביתה מהר ויתפוס את יעקב?

א. ומכאן גם מוכח שהשטן עושה מלאכתו ׳לשם שמים׳ [ולקמן לח יד 704].

ב. ובני יהושע שיחי׳ תירץ: שאין תפקידו של השטן ׳להרבות מהומה בעולם׳ או ׳להלחם בצדיקים׳, אלא תפקידו להקשות על קיום המצוות, וכשהי׳ עשיו עסוק בכיבוד אב [לצוד ציד], הקשה עליו המצוה.

➢ **ויבא לאביו** (כז לא)

׳נחל אליהו׳: נקרא ישר והפוך, כי מטרתו לקבל [המקור: ׳ונתנו׳ איש כפר נפשו, שע״י שנותנים מחצית השקל, יפדו את נפשם].

➢ **בא אחיך במרמה** (כז לה)

מהרי״ל דיסקין בשם הגרי״ח זוננפלד, **׳במרמה׳** בגימטריה **׳אפיקומן׳**, דלפי שהאכיל יעקב את יצחק אפיקומן, שוב לא הי׳ יצחק יכול לאכול מצידו של עשיו.

➢ **בא אחיך במרמה** (כז לה)

א״ק, צ״ב מי התיר ליצחק לומר לה״ר על יעקב, הי׳ לו לומר לעשיו: תראה אני מרגיש לא כ״כ טוב, אולי אברך אותך פעם אחרת, ולא להלשין על יעקב.

להנצחות ובכל עניני הספר:
אימייל: 6916645@GMAIL.COM